

การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในจังหวัดขอนแก่น ตามหลักพุทธธรรมกระบวนการแบบอริยสัจ 4* The Development of Citizenship Awareness Among Grade 9 Students in Khon Kaen Province Based on Buddhadhamma Using the Four Noble Truths Process

อนุสรณ์ นางกระราช

Anuson Nantharath

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

E-mail: Anuson.nang@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 3) ศึกษาความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 จิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 32 คน การสุ่มแบบเป็นกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามจิตสำนึกสาธารณะ 4) แบบสอบถามความเป็นพลเมืองดีตามหลักพุทธธรรม 5) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ระหว่างเรียนทั้งหมด (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) จากแบบทดสอบ ระดับ 82.81/95.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ที่ตั้งไว้

*ได้รับบทความ: 10 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 11 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2567

Received: March 10, 2023; Revised: December 11, 2024; Accepted: December 22, 2024

2. จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่า (E.I.) โดยรวมเท่ากับ 0.7418 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.7418 หรือคิดเป็นร้อยละ 74.18

3. ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$)

คำสำคัญ: แผนการจัดการเรียนรู้; กระบวนการแบบอริยสัจ 4; จิตสำนึกสาธารณะ; ความเป็นพลเมืองหลักพุทธธรรม

Abstract

The purposes of this research were: 1) develop and evaluate the effectiveness of a learning management plan using the Four Noble Truths process to instill public consciousness and Buddhadhamma of citizenship among Grade 9 students, meeting the 80/80 efficiency standard, 2) foster public consciousness based on Buddhadhamma using the Four Noble Truths process for Grade 9 students, 3) examine the Buddhadhamma of citizenship among Grade 9 students, 4) Investigate the satisfaction of Grade 9 students regarding learning activities conducted using the Four Noble Truths process focusing on public consciousness and Buddhadhamma of citizenship. This study is quasi-experimental research. The target group consists of 32 Grade 9 students selected through cluster sampling. The research instruments include: learning management plan utilizing the Four Noble Truths process focused on public consciousness, 1) an achievement test, 2) questionnaire on public consciousness, 3) questionnaire on good citizenship based on Buddhist principles, 4) satisfaction assessment form. The statistical methods used for data analysis include percentage, mean, standard deviation, and t-test analysis.

The results revealed that:

1. The efficiency of the learning management plan using the Four Noble Truths process, measured during the learning process (E_1) and the outcome efficiency (E_2) based on test results, was 82.81/95.56, which exceeds the predetermined criteria.

2. The public consciousness and Buddhadhamma citizenship of Grade 9 students, developed through the Four Noble Truths process, achieved an overall Efficiency Index (E.I.) of 0.7418. This indicates that the students' knowledge increased by 0.7418, equivalent to 74.18%.

3. The Buddhadhamma citizenship of Grade 9 students, on average, were at the highest level ($\bar{X} = 4.60$).

4. The satisfaction of Grade 9 students with public consciousness and The Buddhadhamma citizenship principles of Grade 9 citizenship taught using the Four Noble Truths process was, on average, at the highest level ($\bar{X} = 4.57$).

Keywords: Learning management Plan; the Four Noble Truth Processes; Public Consciousness; Buddhadhamma Citizenship Principles

1. บทนำ

การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ครอบคลุมในฐานะผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดมีส่วนสำคัญด้วย ดังนั้น สถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อบ่มเพาะนักเรียน ให้เป็นผู้มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการเรียนรู้ของนักเรียน จะมีคุณภาพอยู่ในระดับใด ขึ้นกับความร่วมมือของผู้ปกครอง (Desforjes & Abouchaar, 2003) ผู้ปกครองจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อผู้เรียน บทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อผู้เรียนไม่ได้จำกัดเฉพาะการเลี้ยงดูอบรมนิยัยเท่านั้น แต่รวมถึงให้การสนับสนุนด้านการศึกษา แก่บุตรหลานของตนที่บ้านและการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา กับสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง

และคนมีความสุข ดังนั้น บทบาทของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญมาก (Fan & Chen, 2001, pp. 1-22)

ในส่วนของพลเมือง เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นเป้าหมายต้องพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความรู้มีความคิดเห็นที่จะแสดงออก และมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองสะท้อนได้จากการเคารพสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเสมอภาคและเท่าเทียม การดำรงตนตามกฎหมายและระบอบการปกครองที่ตนดำรงอยู่ เป็นต้น ประชาชนต้องมีความรู้ ทักษะ และข้อมูล ความรู้และทักษะเป็นผลมาจากการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในสังคมประชาธิปไตย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2547, หน้า 3) นอกจากการจัดการศึกษาแล้ว การหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) เพื่อให้ทั้งระบบการศึกษาและระบบสังคมที่แวดล้อมอยู่ ทำหน้าที่พัฒนาพลเมืองให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันภายใต้

เป้าหมายและอุดมการณ์ของรัฐ การจัดการศึกษาให้กับพลเมืองจึงมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศซึ่งมีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและบริบทที่แตกต่าง (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554, หน้า 17) แต่มีจุดร่วมของการให้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม และการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในสังคมประชาธิปไตยในทิศทางเดียวกัน

คำว่า จิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) พอจะอนุมานได้จากการให้ความหมายไว้หลายที่คือ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความสำนึกทางสังคม จิตสำนึกต่อส่วนรวมหรือจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542, หน้า 14) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิดเน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติสอดคล้องกับศักดิ์ขัยนิริฎทวิ (2541, หน้า 57-63) ที่กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะ คือการมีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม คำนึงถึงความสำคัญของสิ่งอันเป็นของที่ต้องใช้หรือมีผลกระทบร่วมกันในชุมชน เช่น ป่าไม้สวนสาธารณะ ความสงบสุขของชุมชนและสาธารณะสมบัติต่างๆ เป็นต้น

การเป็นพลเมืองดี มิใช่เพียงแต่มีความรู้ความเข้าใจในระบอบการเมืองการปกครองที่ประเทศตนอยู่เท่านั้น แต่ต้องอาศัยการมีความรู้ความเข้าใจในสาระวิชาต่างๆ มีเจตคติ ค่านิยมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้

กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้โดยผู้เรียนพยายามคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้ลำดับขั้นตอนของอริยสัจ 4 เป็นแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วย 1) ทุกข์ การกำหนดปัญหา 2) สมุทัย การตั้งสมมติฐาน 3) นิโรธ การทดลองเก็บข้อมูล 4) มรรค การวิเคราะห์ข้อมูลและอุปสรรค ส่วนขั้นตอนของอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกข์ ชีวิตนี้เป็นความทุกข์อย่างยิ่ง 2) สมุทัย สาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3) นิโรธ การดับทุกข์ ในการให้ได้มาซึ่งสภาวะนี้ จำต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อจะได้พ้นทุกข์ และ 4) มรรค จากการปฏิบัติต่างๆ ด้วยตนเองแล้ว ตกลงสรุปผลได้ว่า วิธีการที่จะพ้นทุกข์ได้นั้นมีทางเดียว คือทางที่เรียกว่า “มรรค 8” นั้นเอง

ดังนั้น จากสภาพปัญหาของสังคมไทยปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง เกิดความแตกแยก และความรุนแรงทางการเมือง ประชาชนขาดจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองที่ดี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนา มีสาระอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของคนในสังคมไทย ด้วยการนำเอาคุณค่าทางพระพุทธศาสนามาใช้ ซึ่งเป็นหัวใจของวัฒนธรรมไทยและความเป็นพลเมืองดีที่สังคมไทยมุ่งหวัง ทั้งยังสอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตยแบบไทยๆ อีกด้วย ฉะนั้นเหตุผลที่พุทธธรรม อันเป็นสารัตถะคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีคุณค่ายิ่งต่อการเกื้อกูลมนุษยชาติ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ตามหลักพุทธธรรม

กระบวนการแบบอริสัจ 4 โดยตระหนักว่า ถ้าสถาบันทางการเมืองทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ได้นำเอาแนวทางพุทธธรรม มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณธรรมของพลเมืองก็จะทำให้ “ความเป็นพลเมือง” ของคนไทยเป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และพร้อมที่จะพัฒนาสู่ “ความเป็นพลเมืองโลก” ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชำสูงพิทยาคม ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชำสูงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชำสูงพิทยาคมที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งมีแผนการทดลองตามแบบแผนการวิจัย (Tuckman, 1999; กิตติยา วงษ์จันทร์, 2561, หน้า 181)

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชำสูงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดขอนแก่น ที่ลงทะเบียนเรียน วิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 49) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการเลือก

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่การจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริสัจ 4 และ 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ (1) จิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (2) ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือ 5 ฉบับ โดยแบ่งเป็นเครื่องมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง มรรค 8 (2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พรหมวิหาร 4 (3)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง อิทธิบาท 4 (4) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง สังคหวัตถุ 4 (5) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ฆราวาสธรรม 4 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมือง ตามหลัก พุทธธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ แบบทดสอบระหว่างเรียน จำนวน 50 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 50 ข้อ และ เครื่องมือเพื่อการวิจัย ดังนี้ 1) แบบสอบถาม จิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักพุทธธรรม จำนวน 40 ข้อ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความรับผิดชอบ (2) ด้านความเสียสละ (3) ด้านความสามัคคี และ (4) ด้านการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) แบบสอบถามความเป็น พลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาด้านกาย (2) การพัฒนาด้านทักษะทาง สังคม (3) การพัฒนาด้านคุณธรรม และ (4) การ พัฒนาด้านปัญญา จำนวน 40 ข้อ และ 3) แบบ ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะความ เป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม โดยใช้ ภาระงานการแบบอริยสัจ 4 จำนวน 30 ข้อ

การหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) การ ตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้วิธีการเดียวกับการหาดัชนีความ สอดคล้องระหว่างข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของ รายการที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ แล้วนำมาหาค่า เฉลี่ย ถ้าแต่ละข้อมีค่า เฉลี่ยความสอดคล้อง

ระหว่าง 0.60-1.00 แสดงว่า ค่าความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) เชื่อถือได้ เสนอ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93 และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Reliability) ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบประเมินนั้น ไม่ว่าจะใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างกี่ครั้ง หรือไม่ว่า จะนำไปสอบ ถามบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างใด ก็ จะได้รับคำตอบที่ค่อนข้างแน่นอน โดยนำ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบประเมินที่ สร้างขึ้นทั้งหมดโดยไม่ตัดออกและผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ ให้ข้อมูล (Information) กับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนชาสูงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ที่มี ลักษณะเหมือนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง โดย การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาตามวิธีการ ของ (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่า ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง จิตสำนึกสาธารณะความ เป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม สามารถสรุปผล การวิจัย

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการ เรียนรู้ โดยใช้ภาระงานการแบบอริยสัจ 4 เรื่อง จิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลัก พุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริสัจ 4

ลำดับที่ 1-32	แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 1 (10)	แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 2 (10)	แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 3 (10)	แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 4 (10)	แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 5 (10)	คะแนน ระหว่าง เรียน (50)	คะแนน ทดสอบ หลังเรียน (50)
รวม	259	261	267	264	274	1,325	1,529
$\bar{X}$	8.09	8.16	8.34	8.25	8.56	41.41	47.78
S.D.	0.64	0.45	0.48	0.51	0.62	1.07	0.94
ร้อยละ	80.94	81.56	83.44	82.50	85.63	82.81	95.56
ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนระหว่างเรียนทั้งหมด						$E_1 = 82.81$	$E_2 = 95.56$

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างเรียนทั้งหมด (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) จากแบบทดสอบระหว่างเรียนทั้งหมดและหลังเรียน จะ

มีค่า E_1 / E_2 ที่ระดับ 82.81/95.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม

แผนการจัดการ เรียนรู้	คะแนนรวม (n = 32)			ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)	แปลความ	ลำดับ ที่
	จำนวนนักเรียนกับ คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน (32 x 10)	หลังเรียน (32 x 10)			
มรรค 8	320	259	295	0.5902	ผ่านเกณฑ์	5
พรหมวิหาร 4	320	261	298	0.6271	ผ่านเกณฑ์	4
อิทธิบาท 4	320	267	315	0.9057	ผ่านเกณฑ์	2
สังคหวัตถุ 4	320	264	304	0.7143	ผ่านเกณฑ์	3
มรวาสธรรม 4	320	274	317	0.9348	ผ่านเกณฑ์	1
รวม	1,600	1,325	1,529	0.7418	ผ่านเกณฑ์	

จากตารางที่ 2 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ (E.I.) โดยรวมเท่ากับ

0.7418 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.7418 คิดเป็นร้อยละ 74.18

3. ผลการวิเคราะห์จิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์จิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยกระบวนการอริยสัจ 4

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ (n = 32)			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านความรับผิดชอบ	4.45	0.51	มาก	4
2. ด้านความเสียสละ	4.53	0.46	มากที่สุด	2
3. ด้านความสามัคคี	4.53	0.50	มากที่สุด	2
4. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.58	0.39	มากที่สุด	1
รวม	4.52	0.37	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมิน โดยรวม

ค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.37)

4. ผลการวิเคราะห์ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความเป็นพลเมือง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวม

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ (n = 32)			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านกาย (civic Physical)	4.62	0.36	มากที่สุด	2
2. ด้านทักษะทางสังคม (civic social skills)	4.60	0.39	มากที่สุด	3
3. ด้านคุณธรรม (civic virtue)	4.63	0.43	มากที่สุด	1
4. ด้านปัญญา (civic knowledge)	4.56	0.37	มากที่สุด	4
รวม	4.60	0.30	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมิน โดยรวม ค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.30)

5. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวม

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ (n = 32)			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านสาระการเรียนรู้	4.55	0.47	มากที่สุด	3
2. ด้านคุณลักษณะครูผู้สอน	4.59	0.41	มากที่สุด	2
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.53	0.48	มากที่สุด	5
4. ด้านสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้	4.54	0.42	มากที่สุด	4
5. ด้านการวัดและประเมินผล	4.65	0.46	มากที่สุด	1
รวม	4.57	0.41	มากที่สุด	

จากตารางพบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 โดยรวมค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.41)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในจังหวัดขอนแก่น ตามหลักพุทธธรรมกระบวนการแบบอริยสัจ 4 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างเรียนทั้งหมด (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) จากแบบทดสอบระหว่างเรียนทั้งหมดและหลังเรียน จะมีค่า E_1/E_2 ที่ระดับ 82.81/95.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาพุทธิชนันท์ อภินันโท (2561, หน้า 169-180) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า โปรแกรมบทเรียนตาม

แนวคิดอริยสัจ 4 วิชาวพุทธศาสนามีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.99/81.97 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ส่วนการศึกษาของคุชกู สิตลวรารค์ (2525) ได้ศึกษา เรื่องการเปรียบเทียบ วิธีสอนแบบไตรสิกขา และแบบธรรมสากัจฉา ในการสอบเบญจศีลและฆราวาสธรรม ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา สูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา ส่วน การใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมนั้น นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติ .01 สอดคล้องกับ ศิวพร เสนิงค์ ณ ออยุธยา (2529) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ 4 กับการสอนตามคู่มือครู สรุปได้ว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผล แผนการจัดการเรียนรู้จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ ($E.I.$) โดยรวม เท่ากับ 0.7418 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.7418 หรือคิดเป็นร้อยละ 74.18 เมื่อพิจารณาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ฆราวาสธรรม 4 มีค่าดัชนีประสิทธิผล

ในการเรียนรู้ มากที่สุด เท่ากับ 0.9348 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.9348 หรือคิดเป็นร้อยละ 93.48 รองลงมาคือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 อิทธิบาท 4 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ เท่ากับ 0.9057 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.9057 หรือคิดเป็นร้อยละ 90.57 ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้ ที่มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ น้อยที่สุด ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 มรรค 8 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ เท่ากับ 0.5902 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.5902 หรือคิดเป็นร้อยละ 59.02 โดยค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนชุดการสอนอื่นๆ มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ใกล้เคียงกันและมีความสัมพันธ์กันตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาพุทธิ นันทน์ อภินันโท (2561, หน้า 169-180) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 มีค่าเท่ากับ .6400 หรือคิดเป็นร้อยละ 64

3. ผลการวิเคราะห์จิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้าน

ความเสียสละ และด้านความสามัคคี อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ภาวดี รามสิทธิ์ และคณะ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง กรณีศึกษานักศึกษาในสถาบันผลิตบัณฑิตทางการพยาบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเอกชน พบว่า ก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับจิตสำนึกด้านการตัดสินใจถูกต้อง การตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อเหตุการณ์อยู่ในระดับปานกลาง และความเอนเอียงเชิงบวกที่จะทำตามเหตุการณ์อยู่ในระดับค่อนข้างมากทั้ง 2 ปีการศึกษา และการตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อเหตุการณ์อยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลการวิเคราะห์ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านคุณธรรม (civic virtue) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านกาย (civic Physical) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านปัญญา (civic knowledge) อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ สอดคล้องกับพระมหาพุทธินันท์ อภินันโท (2561, หน้า 169-180) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด สอดคล้องกับภาวดี รามสิทธิ์ และคณะ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง กรณีศึกษานักศึกษาในสถาบันผลิตบัณฑิตทางการพยาบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

เอกชน พบว่า (1) นักศึกษากลุ่มที่เรียนวิชาการพัฒนาตนสู่สังคมด้วยรูปแบบการส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย มีคะแนนการประเมินระดับจิตสำนึกความเป็นพลเมืองภายหลังการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการเรียนการสอน เฉพาะด้านการตัดสินใจถูกต้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) นักศึกษากลุ่มที่เรียนวิชาการพัฒนาตนสู่สังคมด้วยรูปแบบการเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ที่ได้รับการปรับปรุงรูปแบบโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีคะแนนการประเมินระดับจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสูงกว่า นักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยรูปแบบการเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ก่อนการปรับปรุงโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 โดยรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของปิ่นพร ศรีปลั่ง (2549) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครูศาสตร์มหาวิทยาลัทยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจิต

สาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับจากรูวรรณ ยิงยงค์ (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จากการศึกษาวิจัยของน้ำผึ้ง โสคติ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องหลักภาษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยมามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม ที่สร้างขึ้นสามารถใช้สอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องศึกษา ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง มีความรู้ เข้าใจสาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนการสอน วิธีการวัดและประเมินผล จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2 ครูผู้สอน ควรศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และทักษะการปฏิบัติให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

1.3 ครูผู้สอน ควรมีการส่งเสริมความสามารถในการทำงานกลุ่ม การฝึกทักษะปฏิบัติ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อกระตุ้น การเสริมแรง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม ปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นเสมอ คือข้อจำกัด เรื่องเวลา ดังนั้นครูผู้สอนควรกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรม ในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน และเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน

2.2 ครูผู้สอน ควรนำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม ไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาจเลือกเนื้อหาสาระการเรียนรู้อื่นๆ ที่เหมาะสมมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

2.3 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ผู้สร้างควรมีการวางแผนการสร้างอย่างมีขั้นตอน ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน และการทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้ได้ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ที่มีคุณภาพ จึงนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยติดตามผลว่า ผู้เรียนที่ผ่านการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม แล้ว สามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้ปฏิบัติงานได้ผลเป็นอย่างไร โดยเก็บข้อมูลผู้เรียนมาเปรียบเทียบ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการสอนที่เน้นผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

3.2 ควรศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม ที่ใช้ร่วมกับสื่อประสมอื่นๆ เช่น บทเรียน e-Learning วิดีทัศน์ Power Point หรือการสอนด้วยรูปแบบอื่นๆ ในแต่ละเนื้อหา เพื่อตรวจสอบความคงทนในเนื้อหาสาระการเรียนรู้การปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียน

3.3 ควรจัดทำสื่อชนิดอื่นๆ มาใช้ในการสร้างและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น

บทเรียน e-Learning หรือบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยมีองค์ความรู้ที่ได้รับแล้วนำไปใช้เป็นประโยชน์ในวงการศึกษาของสังคมทั่วไปทั้งโรงเรียนต่างๆ ที่หวังในการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียนที่จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต องค์ความรู้ที่ได้ทางด้านเชิงนโยบาย 1) มีการตื่นตัวในการนำวิธีการสอนที่อิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในโรงเรียน 2) ทางโรงเรียนกำหนดเป็นนโยบายให้ครูได้สอดแทรกการทำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการสอน 3) ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีและเร่งดำเนินการให้มีการสอนอย่างจริงจังในโรงเรียน องค์ความรู้ที่ได้เชิงสาธารณะ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นการดูแลและพัฒนาผู้เรียน การที่ทำให้เยาวชนมีจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองที่ดี ทำให้การแก้ปัญหาหลายเรื่องง่ายขึ้นและช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นผลประจักษ์ในทางที่ดีและสะท้อนไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป และองค์ความรู้ที่ได้เชิงวิชาการได้ผลงานที่เป็นรูปเล่มที่เป็นวิชาการและนำเสนอในสาธารณะทั้งในระบบและนิตยสารวิชาการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา วงษ์จันทร์. (2561). *การออกแบบการวิจัย รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ การกำหนดตัวอย่าง และการวิเคราะห์ข้อมูล*. อุบลราชธานี: ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- จารุวรรณ ยิ่งยงค์. (2559). *การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2547). *ประชากรกับการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ดุขฎิ สีสถาวรรงค์. (2525). *การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขาและแบบธรรมสภาจกฉาในสอนเบญจศีลและฆราวาสธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2557). *พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา.

น้ำผึ้ง โสคติ. (2560). การพัฒนาการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องหลักภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปิณพร ศรีปลั่ง. (2549). การพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระมหาพุทธิชนันท์ อภินันโท. (2561). การพัฒนาโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(2), 169-180.

ภาวดี รามสีธิ และคณะ. (2554). การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง กรณีศึกษานักศึกษาในสถาบันผลิตบัณฑิตทางการพยาบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเอกชน. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์.

ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี. (2541). บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการศึกษาเพื่อความเป็นประชาสังคม. วารสาร สอ. ประเทศไทย, 1(1), 57-63.

ศิวพร เสนิงค์ ณ อยุธยา. (2529). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการขั้นที่ 4 ของอริยสัจกับการสอนตามคู่มือครู. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2542). วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

Desforages, C., & Abouchaar, A. (2003). *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievement and Adjustment: A Literature Review*. London: Department of Education and Skills.

Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental Involvement and Students' Academic Achievement: A Meta-Analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.

Tuckman, B. W. (1999). *Conducting Educational Research*. (5th ed.). U.S.A.: Harcourt Brace & Company.

